

Forskning och forskarutbildning

Sammanfattning

Betänkandet behandlar 52 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2005 som rör forskning och forskarutbildning. Yrkandena handlar om övergripande forskningspolitiska frågor, EU-forskning, utbildningsvetenskap, genusperspektiv, forskarstudier, etik m.m.

Därtill behandlar betänkandet fyra yrkanden som väckts med anledning av propositionen *Bästa språket – en samlad svensk språkpolitik* (prop. 2005/06:2) bl.a. om att sammanfattningar av avhandlingar skall skrivas på svenska. Betänkandet behandlar också ett yrkande som väckts med anledning av propositionen *Från IT-politik för samhället till politik för IT-samhället* (2004/05:175) om att kommersialiseringen av forskningsresultat behöver stimuleras.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga yrkanden. I huvudsak hänvisar utskottet till befintliga regelverk, tidigare ställningstaganden, pågående insatser samt utrednings- och beredningsarbeten.

Reservationer finns från Moderata samlingspartiet, Folkpartiet liberalerna, Kristdemokraterna, Vänsterpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet. Därtill finns två särskilda yttranden från Moderata samlingspartiet respektive Folkpartiet.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Utskottets överväganden	8
Övergripande forskningspolitiska frågor	8
Utvärdering av organisationen för forskningsfinansiering	10
Forskningssamarbetet inom Europeiska unionen	10
Utbildningsvetenskap	12
Genusperspektiv i forskningen	13
Vissa forskningsområden	14
Forskarstudier	17
Forskningsetik	20
Kommersialisering av forskningsresultat	22
Sammanfattningar på svenska av avhandlingar	23
Övriga frågor	24
Reservationer	27
1. Forskningspolitikens inriktning, punkt 1 (m, fp, kd, c)	27
2. Forskningspolitikens beslutsunderlag, punkt 2 (m, fp, kd, c)	27
3. Forskningens frihet, punkt 3 (m, fp, kd, c)	28
4. Utvärdering av organisationen för forskningsfinansiering, punkt 4 (m, fp, kd, c)	28
5. Utvärdering av organisationen för forskningsfinansiering, punkt 4 (v, mp)	29
6. Forskningssamarbetet inom EU, punkt 5 (m, fp, kd, c)	29
7. Fristående forskarnämnder för den europeiska forskningen, punkt 6 (m)	30
8. Excellenskrav för europeisk forskning, punkt 7 (m, fp)	30
9. Inriktningen på EU:s forskningsprojekt, punkt 8 (m)	31
10. Utbildningsvetenskapliga kommittén, punkt 9 (kd)	31
11. Utbildningsvetenskaplig forskning, punkt 10 (v)	31
12. Forskning om engelska som undervisningsspråk, punkt 12 (c)	32
13. Forskning om kultur och hälsa, punkt 13 (c)	32
14. Forskning för global utveckling och rättvisa, punkt 14 (v)	33
15. Forskning om villkor för funktionshindrade, punkt 15 (mp)	33
16. Vissa forskningsområden, punkt 16 – motiveringen (m, fp, kd, c)	34
17. Fler doktorandtjänster, punkt 17 (m, fp, kd, c)	34
18. Fler doktorandtjänster, punkt 17 (mp)	34
19. Forskarstudenters anställningsvillkor, punkt 18 (kd)	35
20. Kvinnliga forskarstuderande, punkt 19 (kd)	35
21. Doktorandstipendier som finansieringsform, punkt 20 (v)	36
22. Skuggdoktorander, punkt 21 (v)	36
23. Forskarstuderandes inflytande, punkt 22 (c)	37
24. Forskningsetikens utgångspunkter, punkt 24 (kd)	37
25. Instans för granskning av forskningsfusk, punkt 25 (kd)	37
26. Regionala nämnder för etikprövning, punkt 26 (kd)	38
27. Kommersialisering av forskning, punkt 27 (m, fp, kd, c)	38

28. Lärarundantaget, punkt 28 (kd)	39
29. Sammanfattningar på svenska av avhandlingar, punkt 29 (fp, c)	39
30. Digitalt vetenskapligt bibliotek, punkt 30 (c)	39
Särskilda yttranden	41
1. Utbildningsvetenskaplig forskning, punkt 10 (m)	41
2. Kvinnliga forskarstuderande, punkt 19 (fp)	41
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	42
Motioner väckta med anledning av prop. 2005/06:2	42
Motion väckt med anledning av prop. 2004/05:175	42
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2005	42

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

- 1. Forskningspolitikens inriktning**
Riksdagen avslår motion 2005/06:Ub346 yrkande 1.
Reservation 1 (m, fp, kd, c)
- 2. Forskningspolitikens beslutsunderlag**
Riksdagen avslår motion 2005/06:Ub346 yrkande 2.
Reservation 2 (m, fp, kd, c)
- 3. Forskningens frihet**
Riksdagen avslår motion 2005/06:Ub346 yrkande 3.
Reservation 3 (m, fp, kd, c)
- 4. Utvärdering av organisationen för forskningsfinansiering**
Riksdagen avslår motionerna 2005/06:Ub346 yrkande 7 och 2005/06:Ub490 yrkande 5.
Reservation 4 (m, fp, kd, c)
Reservation 5 (v, mp)
- 5. Forskningssamarbetet inom EU**
Riksdagen avslår motionerna 2005/06:Ub211, 2005/06:Ub346 yrkande 14 och 2005/06:Ub364 yrkandena 1 och 3.
Reservation 6 (m, fp, kd, c)
- 6. Fristående forskarnämnder för den europeiska forskningen**
Riksdagen avslår motion 2005/06:U290 yrkande 11.
Reservation 7 (m)
- 7. Excellenskrav för europeisk forskning**
Riksdagen avslår motion 2005/06:U290 yrkande 12.
Reservation 8 (m, fp)
- 8. Inriktningen på EU:s forskningsprojekt**
Riksdagen avslår motionerna 2005/06:U290 yrkande 13 och 2005/06:Ub364 yrkande 2.
Reservation 9 (m)
- 9. Utbildningsvetenskapliga kommittén**
Riksdagen avslår motion 2005/06:Ub534 yrkande 13.
Reservation 10 (kd)

10. Utbildningsvetenskaplig forskning

Riksdagen avslår motion 2005/06:Ub490 yrkande 4.

Reservation 11 (v)

11. Genusperspektiv i forskningen

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:Ub220 yrkandena 1 och 3, 2005/06:Ub222 yrkande 1, 2005/06:Ub374 yrkande 1 och 2005/06:Ub390 yrkande 1.

12. Forskning om engelska som undervisningsspråk

Riksdagen avslår motion 2005/06:Kr4 yrkande 5.

Reservation 12 (c)

13. Forskning om kultur och hälsa

Riksdagen avslår motion 2005/06:Kr334 yrkande 21.

Reservation 13 (c)

14. Forskning för global utveckling och rättvisa

Riksdagen avslår motion 2005/06:U288 yrkandena 3–5.

Reservation 14 (v)

15. Forskning om villkor för funktionshindrade

Riksdagen avslår motion 2005/06:So364 yrkande 23.

Reservation 15 (mp)

16. Vissa forskningsområden

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:Sf250 yrkande 1, 2005/06:Kr281 yrkande 8, 2005/06:Ub221, 2005/06:Ub271, 2005/06:Ub320 yrkandena 1 och 2, 2005/06:Ub361 yrkande 2, 2005/06:Ub433, 2005/06:Ub437 yrkande 2 och 2005/06:T500 yrkande 17.

Reservation 16 (m, fp, kd, c) – motiveringen

17. Fler doktorandtjänster

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:Ub346 yrkande 12, 2005/06:Ub367 och 2005/06:Ub427 yrkande 16.

Reservation 17 (m, fp, kd, c)

Reservation 18 (mp)

18. Forskarstudenters anställningsvillkor

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:Ub427 yrkande 17 och 2005/06:Ub588 yrkande 13.

Reservation 19 (kd)

19. Kvinnliga forskarstuderande

Riksdagen avslår motion 2005/06:A370 yrkande 24.

Reservation 20 (kd)

- 20. Doktorandstipendier som finansieringsform**
Riksdagen avslår motion 2005/06:Ub382 yrkande 4.
Reservation 21 (v)
- 21. Skuggdoktorander**
Riksdagen avslår motion 2005/06:Ub382 yrkande 5.
Reservation 22 (v)
- 22. Forskarstuderandes inflytande**
Riksdagen avslår motion 2005/06:Ub592 yrkande 4.
Reservation 23 (c)
- 23. Samarbete om forskarutbildning**
Riksdagen avslår motion 2005/06:Ub569.
- 24. Forskningsetikens utgångspunkter**
Riksdagen avslår motion 2005/06:Ub589 yrkande 6.
Reservation 24 (kd)
- 25. Instans för granskning av forskningsfusk**
Riksdagen avslår motion 2005/06:Ub589 yrkande 7.
Reservation 25 (kd)
- 26. Regionala nämnder för etikprövning**
Riksdagen avslår motion 2005/06:Ub589 yrkande 8.
Reservation 26 (kd)
- 27. Kommersialisering av forskning**
Riksdagen avslår motion 2005/06:T1 yrkande 3.
Reservation 27 (m, fp, kd, c)
- 28. Lärarundantaget**
Riksdagen avslår motion 2005/06:Ub589 yrkande 3.
Reservation 28 (kd)
- 29. Sammanfattningar på svenska av avhandlingar**
Riksdagen avslår motionerna 2005/06:Kr4 yrkande 4 och 2005/06:Kr8 yrkandena 9 och 10.
Reservation 29 (fp, c)
- 30. Digitalt vetenskapligt bibliotek**
Riksdagen avslår motion 2005/06:Ub293.
Reservation 30 (c)

31. Övriga frågor

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:Sk345 yrkande 2 och 2005/06:Ub276.

Stockholm den 9 februari 2006

På utbildningsutskottets vägnar

Jan Björkman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jan Björkman (s), Britt-Marie Danestig (v), Ulf Nilsson (fp), Majléne Westerlund Panke (s), Agneta Lundberg (s), Nils-Erik Söderqvist (s), Margareta Pålsson (m), Louise Malmström (s), Ana Maria Narti (fp), Sören Wibe (s), Peter Danielsson (m), Mikael Damberg (s), Mikaela Valtersson (mp), Christer Adelsbo (s), Tomas Högström (m), Torsten Lindström (kd) och Håkan Larsson (c).

Utskottets överväganden

Övergripande forskningspolitiska frågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkandena om forskningspolitikens övergripande förutsättningar.

Jämför reservationerna 1 (m, fp, kd, c), 2 (m, fp, kd, c) och 3 (m, fp, kd, c).

Motionen

Moderaterna, Folkpartiet, Kristdemokraterna och Centerpartiet skriver i motion Ub346 yrkande 1 att de förordar en **forskningspolitik** som garanterar förutsättningar för forskningsmiljöer i världsklass, som garanterar forskningens frihet och som skapar förutsättningar för starka och självständiga forskningsinstitutioner. Partierna vill fokusera på grundforskning, forskarutbildning och postdoktoral verksamhet samt satsa extra på de allra mest framstående forskarna. Staten skall ta ansvar för forskning av betydelse för den egna verksamheten, och det internationella forskningsarbetet betonas.

Moderaterna, Folkpartiet, Kristdemokraterna och Centerpartiet menar i samma motions yrkande 2 att det behövs ett bättre **beslutsunderlag** för fördelningen av resurserna för forskning. Det handlar bl.a. om underlag för att avgöra medelsfördelning mellan lärosäten och forskningsfinansierande myndigheter.

Moderaterna, Folkpartiet, Kristdemokraterna och Centerpartiet anser vidare (yrkande 3) att **forskningens frihet** måste säkras. Forskningsfinansiärernas styrelser bör därför utses av vetenskapssamhället och inte av regeringen. Även regeringens direkta inflytande över högskolestyrelserna bör upphävas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena.

Utskottet noterar att de målsättningar som uttrycks i motion Ub346 yrkande 1 till stora delar överensstämmer med den **forskningspolitik** som regeringen bedriver. Målet för regeringens forskningspolitik är att Sverige skall vara en ledande forskningsnation, där forskning bedrivs med hög vetenskaplig kvalitet. Den forskningsproposition som riksdagen behandlat nyligen (prop. 2004/05:80, bet. 2004/05:80) innehåller bl.a. medelssättningar på grundforskning, starka forskningsmiljöer och forskartjänster. Av

samma proposition framgår också att staten redan i dag tar ansvar för forskning av betydelse för den egna verksamheten. Utskottet avstyrker därför ett tillkännagivande om inriktningen på svensk forskningspolitik.

Inför arbetet med den forskningspolitiska proposition som läggs fram en gång per mandatperiod ger regeringen i uppdrag till de forskningsfinansierande myndigheterna, lärosätena och till ett stort antal andra myndigheter att ta fram s.k. kunskaps- och forskningsstrategier. Även andra intressenter inbjuds att inkomma med strategier. Inför arbetet med den senaste propositionen utarbetades ett hundratal sådana strategier. Därtill kommer att andra utredningar och rapporter också brukar ingå i regeringens bedömningsunderlag. Utskottet anser därför att det **beslutsunderlag** som ligger till grund för regeringens forskningspolitik är tillräckligt.

I propositionen *Vissa forskningsfrågor* (prop. 1998/99:94, bet. 1999/2000: UbU3, rskr. 1999/2000:9) framhålls att staten har ett särskilt ansvar för att garantera **forskningens frihet**. Frågan om forskningsrådets och forskningsstiftelsernas styrelser har behandlats av utskottet vid de tre senaste riksmötena (bet. 2002/03:UbU14, bet. 2003/04:UbU17, bet. 2004/05:UbU15). Nu liksom då hänvisar utskottet till att ordningen att forskningsrådets styrelser består av dels ledamöter utsedda av regeringen, dels ledamöter utsedda genom elektorsval inom forskarsamhället har gällt under lång tid och att de senare alltid har varit i majoritet. Att styrelseledamöterna i forskningsstiftelserna utses av regeringen utgör enligt utskottets mening inget hinder för att stiftelserna är fristående, självständigt arbetande organ. Utskottet anser det vara väsentligt att öppenhet och insyn i forskningsstiftelsernas beslutsprocess består. Ett bra sätt att garantera detta är att regeringen utser ledamöterna. Som utskottet har framhållit tidigare bereds regeringens beslut om ledamöter till dessa styrelser i kontakt med lärosäten, myndigheter m.m. De kriterier man utgår från är framför allt kompetens men också geografisk spridning och rimlig fördelning mellan kvinnor och män. Även frågan om lärosätenas styrelser har behandlats av utskottet under flera av de senaste riksmötena, senast i betänkande 2004/05:UbU12. Utskottet menar att det är befogat att dessa styrelser består både av ledamöter utsedda av lärare och av studenter inom lärosätet samt ledamöter utsedda av regeringen. Utskottet menar vidare att högskolelagen och högskoleförordningen lämnar ett stort utrymme för varje lärosäte att självt bestämma verksamhetens övergripande inriktning och lärosätets organisation.

Utvärdering av organisationen för forskningsfinansiering

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkandena om en utvärdering av organisationen för forskningsfinansiering.

Jämför reservationerna 4 (m, fp, kd, c) och 5 (v, mp).

Motionerna

Moderaterna, Folkpartiet, Kristdemokraterna och Centerpartiet anför i motion Ub346 yrkande 7 att det skall tillsättas en oberoende **utvärdering av organisationen för forskningsfinansiering**. Den bör klarlägga i vilken grad den nuvarande organisationen bidragit till att stärka svensk forskning och utveckling.

Vänsterpartiet menar i motion Ub490 yrkande 5 att den planerade utredningen om myndighetsstrukturen för forskningsfinansiering bör tillsättas omgående. Den bör ges i uppdrag att i en delrapport utreda finansieringen av den utbildningsvetenskapliga forskningen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena.

Regeringen skriver i propositionen *Forskning för ett bättre liv* (2004/05: 80) att man avser att genomföra en **utvärdering av organisationen för forskningsfinansiering**. Utvärderingen bör bl.a. relatera utvecklingen till de mål och riktlinjer som angivits för organisationen samt till de allmänna forskningspolitiska målsättningarna. Regeringen menar att utvärderingen skall genomföras före nästa forskningspolitiska proposition. Enligt vad utskottet erfarit kommer Utbildnings- och kulturdepartementet att påbörja arbetet med direktiven för utvärderingen under 2006.

Forskningsarbetet inom Europeiska unionen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkandena rörande forskningsarbetet inom EU.

Jämför reservationerna 6 (m, fp, kd, c), 7 (m), 8 (m, fp) och 9 (m).

Motionerna

Moderaterna, Folkpartiet, Kristdemokraterna och Centerpartiet menar i motion Ub346 yrkande 14 att forskningssamarbetet inom EU bör utvecklas genom att ett eller flera **forskningsråd** inrättas. Man vill också att Sverige driver frågan om att minska den **byråkratiska hanteringen** inom EU:s forskningsfinansiering samt att **EU:s prioriteringar** bör vara grundforskning och projekt som är för stora för enskilda länder att genomföra.

Moderaterna skriver i motion U290 yrkandena 11–13 att EU:s forskningsprojekt bör kanaliseras av fristående forskarnämnder till den avancerade forskning som bedrivs vid europeiska universitet. Man menar att den gemensamma forskningspolitiken skall syfta till att europeisk forskning blir världsledande. Att **excellenskrav** tillämpas i medelsfördelningen är därför en viktig förutsättning. Därtill är det viktigt att EU:s forskningsprojekt ger stöd till forskning som har betydelse för **Europas konkurrenskraft** och som kan ge europeiska universitet en världsledande ställning.

I motion Ub211 (fp) anförs att den **finansiella expansionen** av EU:s forskningspolitik bör hållas tillbaka. I stället bör medlemsstaterna själva ges större utrymme att göra forskningssatsningar. Unionen bör huvudsakligen stödja och underlätta samverkan mellan europeiska forskare och europeiska forskningsprojekt.

I motion Ub364 (fp) yrkandena 1–3 anförs att EU bör göra långsiktiga satsningar på olika forskarmiljöer, särskilt satsningar som är för stora för enskilda länder. EU bör också införa särskilda **EU-professorer**. Dessa skall sökas i konkurrens mellan Europas forskare med möjlighet för den som får tjänsten att förlägga den till vilket universitet inom EU som vederbörande själv önskar.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena.

Utskottet behandlade även förra riksmötet ett yrkande om europeiska **forskningsråd** (bet. 2004/05:UbU15). Utskottet erinrade då om att initiativet till att skapa ett europeiskt forskningsråd för att stödja grundforskning av högsta vetenskapliga kvalitet togs av Sverige under det svenska ordförandeskapet i EU första halvåret 2001 och att detta nu har blivit en del av kommissionens förslag till det sjunde ramprogrammet. Enligt information från utbildnings- och kulturministern vid utskottets sammanträde den 22 november 2005 har den svenska regeringen i förhandlingarna om det sjunde ramprogrammet argumenterat för att ett europeiskt forskningsråd skall vara forskarstyrt och självständigt i förhållande till kommissionen.

Frågan om att minska den **byråkratiska hanteringen** inom EU:s ramprogram utgör redan en viktig komponent i kommissionens förslag till sjunde ramprogram.

Vad gäller **EU:s prioriteringar** erinrar utskottet om att det sjätte ramprogrammets nya instrument har skapats med syftet att stödja transnationellt forskningssamarbete och projekt med fler deltagande parter och större eko-

nomi. När det gäller valet av tematiska prioriteringar i det sjunde ramprogrammet har kommissionen i sitt arbete utgått ifrån att prioriteringarna skall bidra till EU:s politiska målsättningar, att de skall ske på områden där Europa har stor vetenskaplig potential samt att de skall skapa europeiskt mervärde. Angående att prioritera grundforskning har Sverige, som nämnts ovan, drivit frågan om ett europeiskt forskningsråd med ansvar för långsiktig grundforskning. Kommissionen har i sitt förslag till ett europeiskt forskningsråd meddelat att man anser att vetenskapliga **excellenskrav** bör ligga till grund för medelsfördelningen.

Det sjunde ramprogrammet tar sin utgångspunkt i Lissabonstrategins mål att göra Europa till världens mest konkurrenskraftiga ekonomi och syftar följaktligen till att stärka såväl **Europas konkurrenskraft** som verksamheten vid europeiska universitet.

Vad gäller den **finansiella expansionen** av EU:s satsningar på forskning menar utskottet att ökade satsningar på forskning är önskvärda för att bidra till europeisk konkurrenskraft och utveckling.

Angående förslaget om **EU-professorer** konstaterar utskottet att det inom ramen för det sjätte ramprogrammet finns ett stöd kallat Marie Curie Chairs. Detta är tjänster avsedda för världsledande forskare inom EU som vill bedriva forskning och utbildning i ett annat europeiskt land. Tjänsterna kan sökas av forskare från alla vetenskapsområden.

Utbildningsvetenskap

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkandena om Utbildningsvetenskapliga kommittén och om utbildningsvetenskaplig forskning.

Jämför reservationerna 10 (kd) och 11 (v) samt särskilt yttrande 1 (m).

Motionerna

Kristdemokraterna skriver i motion Ub534 yrkande 13 att Utbildningsvetenskapliga kommittén inom Vetenskapsrådet bör bli ett **permanent ämnesråd**. Kommittén startades för att stärka den vetenskapliga förankringen i lärarnas grundutbildning och för att klara behovet av ökad kunskap om lärande. Den utvärdering som gjorts av kommitténs funktion talar enligt partiet för att ett permanent ämnesråd inrättas.

Vänsterpartiet menar i motion Ub490 yrkande 4 att ämnesråden inom Vetenskapsrådet och de andra statliga forskningsråden måste ta ansvar för **finansieringen av utbildningsvetenskaplig forskning** inom sina respektive ansvarsområden. Utbildningsvetenskapliga kommittén har inte ett ensamt finansieringsansvar för all forskning som rör utbildning.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena.

Regeringen beslöt i april 2004 att tillkalla en utredare för att utvärdera hur Vetenskapsrådets stöd till utbildningsvetenskaplig forskning påverkat det utbildningsvetenskapliga forskningsområdet samt utreda om systemet för forskningsfinansiering av utbildningsvetenskap bör ändras och lämna förslag till den eventuellt nya ordning som bör gälla (dir. 2004:48). Utredaren har den 30 mars 2005 redovisat sitt uppdrag i rapporten *Stödet till utbildningsvetenskaplig forskning* (SOU 2005:31). Utredaren föreslår att Utbildningsvetenskapliga kommittén under ytterligare tre år skall fortleva som ett eget ansvarsområde inom Vetenskapsrådet och därefter få status som ett **permanent ämnesråd**. Utredaren konstaterar att **finansieringen av utbildningsvetenskaplig forskning** hos övriga forskningsfinansiärer verkar ha minskat. Utredningen har remissbehandlats och bereds nu i Regeringskansliet. Utskottet anser inte att riksdagen skall föregripa regeringens hantering.

Genusperspektiv i forskningen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkandena om genusperspektiv i forskningen.

Allmänt

I motion U220 (fp) yrkande 1 anförs att forskning om människokroppen inte annat än undantagsvis skall få baseras på **populationer** bestående av mindre än 40 % av vardera könet för att få statliga anslag beviljade. Orsaken är att dagens forskningsresultat ofta inte är tillämpliga på kvinnor eftersom dessa ofta saknas i försökspopulationerna. Enligt yrkande 3, samma motion, bör det tillsättas en särskild grupp med uppdrag att se över att den forskning som ges anslag **tillvaratar könsperspektiv**.

Enligt motion Ub222 (c) yrkande 1 behövs en kraftfull satsning för att den medicinska forskningen skall få ett klart **genusperspektiv**. Varje kvinna och man skall ha rätt till behandling och medicinering som är baserad på kön.

Även i motion Ub390 (s) yrkande 1 anförs att forskning kring kvinnors kroppar, symtom och sjukdomar bör uppmuntras för att därmed förhindra sämre medicinska behandlingar av kvinnor.

Att bägge könen skall vara norm i medicinsk forskning, utbildning och teknikutveckling framförs i motion Ub374 (-) yrkande 1.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena.

Utskottet vill inte förorda någon regel om att forskning om människokroppen skall baseras på **populationer** där minst 40 % är kvinnor respektive män. Enligt utskottet avgör forskarna själva bäst sammansättningen på olika försökspopulationer.

Angående att granska huruvida forskning som ges anslag **tillvaratar könsperspektiv** konstaterar utskottet att Ämnesrådet för medicin inom Vetenskapsrådet, som är den statliga huvudfinansiären av medicinsk forskning, i september 2005 antog en jämställdhetsplan som specificerar mål och åtgärder för perioden 2005–2006. Ett av målen är att den forskning som ämnesrådet stöder skall generera kunskap för att förbättra hälsan hos alla delar av befolkningen. För att kontrollera detta avser man att undersöka vilka sjukdomsproblem som forskarna avser att studera i de ansökningar om projektbidrag som lämnas till rådet samt hur studiepopulationerna redovisas i dessa.

Regeringen har markerat betydelsen av **genusperspektiv** genom att alla de statliga forskningsråden och Vinnova enligt regleringsbrev skall verka för att genusperspektiv får genomslag i forskningen. Vetenskapsrådet har även en särskild resurs på 10 miljoner kronor avsatt för genusforskning. I forskningspropositionen (2004/05:80) aviserar regeringen att denna resurs skall öka till 22 miljoner kronor år 2008.

Vissa forskningsområden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkandena om forskning inom vissa områden.

Jämför reservationerna 12 (c), 13 (c), 14 (v), 15 (mp) och 16 (m, fp, kd, c).

Motionerna

Forskningen om **ungdomars självskadebeteende** behöver öka enligt motion Ub221 (m). Studier behöver också i större utsträckning utgå från flickors situation.

Enligt motion Kr281 (m) yrkande 8 är forskning en förutsättning för idrottens utveckling vad gäller såväl barn- och ungdomsidrott som bredd- och elitidrott. Enligt motionen bör idrottsrörelsen ha ett stort inflytande över de organ som samordnar **idrottsforskningen** i landet.

I motion Sf250 (fp) yrkande 1 anføres att det behövs mer kunskap om livsvillkoren för lesbiska och bisexuella invandrarkvinnor. Kunskap sägs vara en förutsättning för bra insatser för dessa kvinnor.

I motion Ub271 (fp) anförs att en utredning bör tillsättas för att Sverige skall kunna satsa på ett utvecklat **rymdforskningsprogram**. För att behålla en tätposition krävs, enligt motionären, att staten tar sitt ansvar och ökar satsningarna på området.

Enligt motion Ub361 (fp) yrkande 2 bör regeringen utreda möjligheten att tillsätta medel för ett center för professionsforskning vid Malmö högskola.

I motion T500 (fp) yrkande 17 anförs att väl fungerande forskningsmiljöer och forskning på internationell framkant är helt avgörande för Sveriges möjligheter att fortsatt hävda sin roll som ledande IT-nation. Offentligt stödd forskning och utveckling på **IT-området** bör därför kartläggas och utvecklas.

Enligt motion Kr4 (c) yrkande 5 finns det ett behov av forskning om vad övergången till enbart **engelska som undervisningsspråk** i vissa grundskolor innebär.

Att kopplingen mellan **kultur och hälsa** måste utvecklas inom forskningen anförs i motion Kr334 (c) yrkande 21. Den grundläggande frågeställningen är vilken betydelse kulturen har för människors hälsa.

I motion Ub437 (s) yrkande 2 anförs att de resurser som finns till förfogande för forskning om turism måste utnyttjas optimalt. Det är också viktigt att den forskning som utförs på området görs i samklang med branschens behov.

Enligt motion Ub433 (s) bör regeringen överväga möjligheten till ett framtida forskningsanslag för en fri och oberoende medicinsk forskning om elöverkänslighet och konsekvenser av den ökande mobiltelefonanvändningen.

I motion Ub320 (mp) yrkandena 1–2 anförs att en utredning bör tillsättas för inrättande av ett nationellt forskningsprogram och en forskarskola avseende biologiska effekter av **elektromagnetisk strålning**.

Vänsterpartiet skriver i motion U288 yrkandena 3–5 att det bör inrättas ett nytt ämnesområde inom Vetenskapsrådet för **forskning om global utveckling och rättvisa**. Partiet menar att detta skulle stimulera och legitimerade forskningen på området och samtidigt garantera forskning av högsta kvalitet. Vänsterpartiet påpekar att Vetenskapsrådets ansvar att behandla tvärgående frågor tidigare har utvecklats genom kommittéer, t.ex. Utbildningsvetenskapliga kommittén. Man menar därför att en sådan lösning är lämplig även för forskning om global utveckling och rättvisa. För att förbereda för ovanstående lösningar föreslår Vänsterpartiet att en utredning tillsätts.

Forskning om **livsvillkoren för människor med funktionshinder** bör ges hög prioritet enligt motion So364 (mp, -) yrkande 23. Det är även viktigt med en etisk diskussion om den medicinska forskningens nya möjligheter. Frågor om selektiva aborter, dödshjälp, stamcellsforskning och genkloning innebär svåra etiska avvägningar.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena.

I den forskningspolitiska proposition som regeringen lade fram våren 2004 (prop. 2004/05:80) aviserade regeringen satsningar på totalt 2,3 miljarder kronor, varav 521 miljoner kronor avser lärosätenas egna resurser för forskning och forskarutbildning. Utskottet erinrar om att statsmakterna vad gäller resurserna till grundforskning endast fattar övergripande beslut om fördelningen av de statliga forskningsmedlen. Den närmare fördelningen av de statliga forskningsresurserna ankommer på forskningsfinansierande myndigheter och på universitet och högskolor.

Angående kunskap om **ungdomars självskadebeteende** och psykiska hälsa så har regeringen tillkallat en särskild utredare med uppdrag att analysera ungdomars livssituation utifrån stress och dess konsekvenser för den psykiska hälsan (dir. 2005:61). Utredaren skall sammanställa kunskap om vilka faktorer i ungdomars livssituation som orsakar stress och föreslå metoder och tillvägagångssätt för att bidra till att minska orsakerna till stress. Utskottet hänvisar också till att regeringen i forskningspropositionen (2004/05:80) aviserat att resurserna för forskning om barns hälsa i ett samhällsperspektiv bör öka med 15 miljoner kronor fr.o.m. 2007.

Angående **idrottsforskningen** noterade utskottet i betänkande 2004/05: UbU15 att idrottsrörelsen har en betydande representation i styrelsen för Centrum för idrottsforskning.

Regeringen har i forskningspropositionen meddelat sin avsikt att uppdra åt Vinnova och Rymdstyrelsen att i samarbete med rymdindustrin analysera möjligheterna att starta ett nationellt **rymdforskningsprogram**.

I fråga om forskning inom **IT-området** presenterade regeringen, näringslivet och de fackliga organisationerna i december 2005 sitt gemensamma strategiprogram för IT- och telekombranschens framtida utveckling i Sverige. I programmet meddelas bl.a. att Vinnova tillsammans med andra aktörer skall ta fram ett FoU-program inom området mobilitet och mobil kommunikation. Vinnova skall även genomföra en analys av möjliga forskningsinsatser rörande tillämpningar av ny mikro- och nanoelektronik.

Vad gäller **engelska som undervisningsspråk** så tillåter nuvarande regelverk att grundskolor och gymnasieskolor i begränsad omfattning genomför undervisning på främmande språk i andra ämnen. Regeringen har under 2003 även beslutat om försöksverksamhet med engelskspråkig undervisning för grundskolan. Skolverket har fått i uppdrag att följa försöksverksamheten och rapportera vilka effekter engelskspråkig undervisning får för elevernas språkutveckling och studieresultat.

Regeringen skriver i forskningspropositionen (2004/05:80) att man vill stärka forskningen om **kultur och hälsa**. För 2006 har Vetenskapsrådet tilldelats 5 miljarder kronor för området.

Vetenskapsrådet har på regeringens uppdrag utrett och utvärderat svensk forskning om hälsoeffekter på grund av **elektromagnetisk strålning**. Utvärderingen överlämnades i november 2004. En av slutsatserna var att forskningen inom området gynnas bäst av att delta i öppna utlysningar, dvs. man förordar inte öronmärkning av resurser.

Angående **forskning om global utveckling och rättvisa** finns vid Sida avdelningen SAREC som beviljar stöd till forskning i utvecklingsländerna samt stöder svensk forskning av vikt för dessa länder. Den forskning SAREC finansierar omfattar naturvetenskap och teknik, samhällsvetenskap/humaniora, naturresurser och miljö samt hälsoforskning. Även andra svenska myndigheter bidrar med medel till forskning som har betydelse för utvecklingen i u-länderna.

Vad gäller **forskning om livsvillkoren för funktionshindrade** har regeringen genom att ge Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS) ett särskilt samordningsansvar för forskning om funktionshinder och handikapp betonat områdets betydelse. Årligen redovisar rådet omfattningen av detta forskningsområde. Utskottet konstaterar att etisk diskussion kring den medicinska forskningen är flera aktörers uppdrag. Vetenskapsrådet skall enligt sin instruktion ta initiativ till att uppmärksamma forskningsetiska frågor samt förmedla information på området. Statens medicinsk-etiska råd (SMER) är ett parlamentariskt sammansatt rådgivande organ till regeringen som har till främsta uppgift att belysa medicinsk-etiska frågor ur ett övergripande samhällsperspektiv. I rådet ingår ordförande, åtta företrädare för de politiska partierna samt tolv sakkunniga. SMER:s centrala uppgift är att vara remissinstans i medicinsk-etiska frågor åt regeringen i samband med förberedelser för lagstiftning. Rådet skall också följa forskningen och ge regeringen råd om huruvida ny kunskap och nya metoder kan leda till behov av t.ex. lagändringar. Genom nyhetsbrev, skrifter och konferenser arbetar SMER för att skapa medicinsk-etisk diskussion.

Forskarstudier

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkandena om forskarstudier.

Jämför reservationerna 17 (m, fp, kd, c), 18 (mp), 19 (kd), 20 (kd), 21 (v), 22 (v) och 23 (c) samt särskilt yttrande 2 (fp).

Motionerna

Moderaterna, Folkpartiet, Kristdemokraterna och Centerpartiet menar i motion Ub346 yrkande 12 att det bör inrättas betydligt **fler doktorandtjänster** med en ekonomi och trygghet som är jämförbar med de normer

som gäller i det övriga samhället. Den rådande situationen att en hög andel doktorander måste försörja sig med stipendier eller utbildningsbidrag leder till brister i den sociala tryggheten.

Folkpartiet skriver även i motion Ub427 yrkande 16 att det bör inrättas fler doktorandtjänster. I yrkande 17 anför partiet att utbildningsbidrag är en möjlig finansieringsform som ger någorlunda trygg försörjning för doktorander.

Kristdemokraterna skriver i motion Ub588 yrkande 13 om **forskarstudenters anställningsvillkor** att alltför många doktorander lever på utbildningsbidrag, stipendier eller till och med studiemedel. Partiet menar att utbildningsbidrag på sikt måste ersättas av fast anställning och att stipendier måste mönstras ut som studiefinansiering. Kristdemokraterna uppmärksammar också problemet med s.k. skuggdoktorander, dvs. personer som deltar i forskarutbildning utan att vara formellt antagna.

I motion A370 yrkande 24 anför Kristdemokraterna att det är viktigt att verka för att kvinnliga forskarstuderande skall ha möjlighet att **bilda familj under studietiden**. Många kvinnliga doktorander betraktar detta som uteslutet i dag.

Vänsterpartiet menar i motion Ub382 yrkande 4 att det bör göras ett tillägg i högskoleförordningen som innebär ett förbud mot **stipendier** som studiefinansieringsform inom forskarutbildningen. Stipendiefinansierad forskarutbildning innebär en rad nackdelar för den enskilde doktoranden, bl.a. saknas inkomstrelaterad ersättning vid sjukdom, föräldraledighet och arbetslöshet. I samma motions yrkande 5 menar Vänsterpartiet att lärosätena bör ges i uppdrag att vidta åtgärder för att avskaffa fenomenet med **”skuggdoktorander”**. Mer specifikt bör lärosätena få i uppdrag att ta fram statistik över hur många skuggdoktorander som finns, vilka förhållanden de studerar under samt redovisa vilka åtgärder som kommer att vidtas.

I motion Ub367 (mp) anför behovet av en utredning om hur regelverket i högskoleförordningen kan ändras så att forskarstuderande alltid erbjuds en tidsbegränsad anställning som doktorand. Målet måste enligt motionen vara att alla studerande på forskarutbildning skall erbjudas doktorandtjänster. Den föreslagna utredningen bör undersöka konsekvenser och kostnader för att införa denna ordning.

Centerpartiet framför i motion Ub592 yrkande 4 att det behövs en översyn av hur **forskarstuderandes inflytande** säkerställs i olika beslutande organ. Forskarstuderande har en unik situation som inte är jämförbar med grundutbildningens studenter eller med högskolans lärare och forskare.

I motion Ub569 (s) anför att det är viktigt att universitet och högskolor förbättrar sitt **samarbete om forskarutbildningen**. Motionären menar att mindre högskolors samarbete med universitet ofta bygger på osäkra och varierande villkor.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena.

Yrkanden om **fler doktorandtjänster** och **forskarstuderandes anställningsvillkor** behandlades i samband med regeringens forskningsproposition (2004/05:80, bet. 2004/05:UbU15). Även nu konstaterar utskottet att den resursförstärkning med 521 miljoner kronor som aviseras för perioden 2005–2008 kan användas av lärosätena för bl.a. fler doktorandtjänster. Utskottet menar att till dess lärosätena har resurser så att alla doktorander kan erbjudas anställning måste utbildningsbidrag finnas kvar som finansieringsform. Sedan år 1999 har den som fått utbildningsbidrag rätt att bli anställd som doktorand senast när det återstår två års utbildning på heltid till doktorsexamen (5 kap. 4 § högskoleförordningen, 1993:100). Därtill kommer att minst 75 % av de anslagsmedel som högskolorna använder för studiefinansiering skall avse anställning som doktorand.

Angående att **bilda familj under studietiden** så nämns föräldraledighet i högskoleförordningen som ett särskilt skäl som kan föranleda förlängt innehav av doktorandtjänst (5 kap. 7 § fjärde stycket). Även anställningstiden på forskarassistenttjänst får förlängas utöver ordinarie fyra år om det finns särskilda skäl (4 kap. 30 § 7).

Vad gäller frågan om **stipendier** har regeringen sedan 1998 i regleringsbrev till universitet och högskolor föreskrivit att medel från statsbudgeten inte får användas för stipendier som är avsedda att vara ett alternativ till lön eller annan form av studiefinansiering. Eftersom det saknas tillgänglig statistik om stipendiefinansiering från andra finansiärer har regeringen i regleringsbrev för 2005 efterfrågat hur de medel som lärosätena totalt avsätter för studiefinansiering i forskarutbildningen fördelas på olika finansieringsformer.

År 1998 reformerades forskarutbildningen, vilket bl.a. innebar att endast personer som kunde garanteras fyra års finansiering fick antas till forskarutbildning vid svenska lärosäten. Nyligen publicerade Högskoleverket en studie som beskriver tillvaron för **”skuggdoktorander”**, dvs. doktorander som bedriver forskarutbildning utan att formellt vara antagna till utbildningen. I anslutning till rapportens presentation anordnades en konferens för att diskutera förekomsten av sådana doktorander. Högskoleverket har nu aviserat att de kommer att gå ut med en förfrågan till alla universitet och högskolor om vilka rutiner de har för att kontrollera och förhindra förekomsten av ”skuggdoktorander”. Utskottet välkomnar Högskoleverkets olika initiativ och betonar betydelsen av mer kunskap på området. Den undersökning som verket planerar liknar vad som anförs i motion Ub382 (v) yrkande 5.

Ett yrkande om hur **forskarstuderandes inflytande** säkerställs i olika beslutande organ behandlades av utskottet i betänkande 2004/05:UbU15. Utskottet hänvisade då till att doktoranderna ingår i studentkåren och att kåren själv bestämmer hur representanter skall utses till olika organ.

Angående **samarbete om forskarutbildningen** instämmer utskottet med vad regeringen skrev i propositionen *Forskning för ett bättre liv* (prop. 2004/05:80, s. 58) om att det är angeläget att lärosäten med rätt att utfärda

examen i forskarutbildning samarbetar på ett konstruktivt sätt med högskolor utan vetenskapsområde. Även i propositionen *Ny värld – ny högskola* (prop. 2004/05:162, s. 160) påpekar regeringen detta behov av samarbete. Regeringen redovisar också sin avsikt att undersöka förutsättningarna för en nationellt samlad information om forskarutbildningar och forskarkurser. En sådan information skulle underlätta för studenter att hitta fakta om forskarutbildning vid andra lärosäten.

Forskningsetik

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkandena om forskningsetik.
Jämför reservationerna 24 (kd), 25 (kd) och 26 (kd).

Motionen

Kristdemokraterna skriver i motion Ub589 yrkande 6 att det är viktigt att lyfta fram den människosyn som skall vara **utgångspunkt för forskningsetiken**. Forskningen måste ske inom etiska ramar där människans unika värde och värdighet står i centrum. Vetenskap och forskning får inte underminera människovärdet, inte vara diskriminerande och inte begränsa människors frihet eller kränka människors integritet. Det är inte rätt, menar Kristdemokraterna, att forska på vad som helst, hur som helst och när som helst.

Kristdemokraterna anför i samma motions yrkande 7 att det bör inrättas en fristående **instans för granskning av forskningsfusk**. Partiet hänvisar till att Vetenskapsrådet i en skrivelse till regeringen har efterfrågat en sådan instans. Man nämner också att Danmark sedan tio år tillbaka har en fristående central instans för granskning av misstänkt vetenskaplig oredlighet.

I motion Ub589 yrkande 8 anför Kristdemokraterna att de **regionala nämnderna för etikprövning** av forskning under 2006 bör genomgå en första utvärdering för att kunna säkerställa och utveckla en god forskningsetik.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena.

Angående **forskningsetikens utgångspunkter** hänvisar utskottet till lagen om etikprövning av forskning som avser människor (prop. 2002/03:50, bet. 2003/03:UbU18). Lagen innebär bl.a. att forskning får godkännas bara om den kan utföras med respekt för människovärdet (7 §). Mänskliga rättigheter och grundläggande friheter skall alltid beaktas vid etikprövningen samtidigt som hänsyn skall tas till intresset av att ny kunskap kan utvecklas genom forskning. Människors välfärd skall ges företräde framför

samhällets och vetenskapens behov (8 §). Forskning får godkännas bara om de risker som den kan medföra för forskningspersoners hälsa, säkerhet och personliga integritet uppvägs av dess vetenskapliga värde (9 §). Forskning får inte godkännas om det förväntade resultatet kan uppnås på ett annat sätt som innebär mindre risker (10 §). Utskottet påpekar också att regeringen i september 2004 utsåg en utredare med uppdrag att bl.a. överväga om tillämpningsområdet för lagen om etikprövning bör vidgas (dir. 2004:111, dir. 2005:67). Av direktiven framgår att forskning som inkräktar på människors integritet eller på annat sätt aktualiserar skyddsaspekter skall uppmärksammas särskilt. Utredningen som överlämnades i september 2005 lämnar vissa förslag (SOU 2005:78) om att lagens tillämpningsområde bör utökas. Remissbehandling har skett under hösten 2005.

I fråga om en **instans för granskning av forskningsfusk** konstaterar utskottet att det i dag är arbetsgivaren i form av rektor som skall utreda och åtgärda anmälningar om oredlighet i forskning. Detta följer av att högskolelagen (3 a §) fastslår att vetenskapens trovärdighet och god forskningssed skall värnas i högskolornas verksamhet. Om ledningen vid ett lärosäte önskar kan Vetenskapsrådets expertgrupp för frågor om oredlighet i forskning ta upp ett misstänkt fall och göra en fristående utredning. Vetenskapsrådet har inte mandat att på eget initiativ inleda granskningar. Lärosätet skall före en sådan anmälan till expertgruppen ha gjort en egen preliminär utredning. Det är också lärosätet som har ansvar för att vidta lämpliga disciplinära åtgärder eller eventuellt, om det handlar om att begära rättslig prövning, den drabbade. Vetenskapsrådet menar att den nuvarande ordningen behöver förändras. Myndigheten har därför i en skrivelse till regeringen efterlyst en författningsändring. Utbildningsdepartementet har därför tagit fram ett förslag till reglering i högskoleförordningen av högskolornas ansvar för utredning av misstankar om oredlighet i forskning. Förslaget innebär att ansvaret för att utreda sådana misstankar även fortsättningsvis skall ligga på det lärosäte där forskningen utförts. Syftet är att komplettera den nuvarande skrivningen i högskolelagen om att värna vetenskapens trovärdighet och god forskningssed med en ny bestämmelse som betonar lärosätenas utredningsansvar. Förslaget har remitteras i januari 2006. Utskottet anser inte att riksdagen skall föregripa regeringens remiss- och beredningsarbete.

Angående utvärdering av de **regionala nämnderna för etikprövning** konstaterar utskottet att den nya lagen om etikprövning och organisationen för denna prövning trädde i kraft den 1 januari 2004. Nämnderna har följaktligen varit verksamma i cirka två år. Utskottet utgår ifrån att regeringen när tiden bedöms vara mogen på lämpligt sätt utvärderar det arbete som bedrivs inom den nya organisationen för etikprövning av forskning.

Kommersialisering av forskningsresultat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkandena om kommersialisering av forskningsresultat.

Jämför reservationerna 27 (m, fp, kd, c) och 28 (kd).

Motionerna

Moderaterna, Folkpartiet, Kristdemokraterna och Centerpartiet anför i motion T1 yrkande 3 att **kommersialiseringen av forskningsresultat** behöver stimuleras. De förslag som lämnades i regeringens forskningsproposition (prop. 2004/05:80) anses vara otillräckliga. Partierna vill införa ett system där forskarna erbjuds ekonomiska belöningar i form av royaltier, delägarskap eller optioner i företag. Även lärosäten som frambringar framgångsrika företag skall belönas genom högre forskningsanslag och vinstandelar.

Kristdemokraterna anför i motion Ub589 yrkande 3 att det s.k. **lärarundantaget** slopas. Undantaget innebär att forskare vid svenska lärosäten har ensamrätt till patent som grundas på deras forskning. I andra länder är det normalt universiteten som är patentägare. Kristdemokraterna menar att det är orimligt att kräva av forskarna att de även skall vara entreprenörer och på egen hand kommersialisera sina rön. Genom att överföra ansvaret för kommersialisering på lärosätena skulle bättre förutsättningar skapas för detta uppdrag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena.

Vad gäller **kommersialisering av forskningsresultat** hänvisar utskottet till vad både utbildningsutskottet och näringsutskottet anförde angående liknande motionsyrkanden med anledning av regeringens forskningspolitiska proposition (prop. 2004/05:80, bet. 2004/05:UbU15, 2004/05:NU1y). Såväl lärarundantaget som olika patentfrågor är nämligen för närvarande föremål för utrednings- och remissarbete samt att den nyrättade Innovationsbron som disponerar 1,8 miljarder kronor under tio år kommer att spela en betydelsefull roll när det gäller kommersialisering. Lärosätena skall även upprätta handlingsplaner för kommersialisering, och en särskild förhandlare skall se över och lämna förslag om en effektivare struktur av holdingbolag. Tilläggas kan att regeringen i budgetpropositionen för 2006 aviserat att den s.k. Resursutredningen kommer att få tilläggsdirektiv som gör att även resurstilldelningen för forskning och forskarutbildning skall utredas.

Angående det s.k. **lärarundantaget** hänvisar utskottet till den utredning som överlämnats till regeringen och som kommer att remissbehandlas vintern 2006. Utredningen *Nyttiggörande av högskoleuppfindingar* (SOU 2005:95) innehåller två alternativa förslag samt bedömningar av konsekven-

serna av dessa förslag. I *anmälningsalternativet* är lärarundantaget bibehållet, men det införs en skyldighet för lärare och andra arbetstagare med forskningsuppgifter att anmäla patenterbara uppfinningar som kan hänföras till verksamhetsområdet för den högskola där forskaren är anställd. Eftersom avtalsfrihet råder, finns det alla tänkbara möjligheter för högskolan att förhandla om att överta hela eller delar av rätten till en högskoleuppfinning. I *övertagandeanternativet* avskaffas lärarundantaget, och högskolan ges en exklusiv rätt att förvärva rättigheterna till en anmäld patenterbar uppfinning som har en koppling till forskarens verksamhet vid högskolan. Med undantag för det som gäller arbetstagares rätt till ersättning skall bestämmelser kunna sättas åt sidan genom avtal. Utredningen föreslår också att högskolelagen ändras för att tydligt klargöra högskolans rätt att kommersialisera uppfinningar. Högskolan skulle därmed få en ny uppgift som uttrycks som en skyldighet att främja nyttiggörande av forskningsresultat som har kommit till vid högskolan. Detta innebär bl.a. att högskolan får förfoga kommersiellt över forskningsresultat genom förvärv, avyttring, licensiering och patentering.

Sammanfattningar på svenska av avhandlingar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkandena om svenska sammanfattningar av avhandlingar.

Jämför reservation 29 (fp, c).

Motionerna

I motion Kr8 (fp) yrkande 9 anför Folkpartiet att det är angeläget att studenter behärskar svensk terminologi inom studerade områden, inte minst i kommunikationen med det omgivande samhället. Folkpartiet anser därför att det i Högskoleverkets direktiv till lärosätena bör införas krav på att avhandlingar på andra språk än svenska skall innehålla **sammanfattningar på svenska** och att referat skall göras på svenska och engelska. Enligt yrkande 10 i samma motion skall även populärvetenskapliga sammanfattningar av doktorsavhandlingar skrivas på svenska.

Centerpartiet skriver i motion Kr4 yrkande 4 att sammanfattningar av uppsatser och avhandlingar vid universitet och högskolor bör skrivas på svenska. Man menar att forskarstudenter ibland har svårt att genomföra en presentation på svenska då arbetsspråket för texten hela tiden varit engelska.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena.

Regeringen betonar i propositionen *Bästa språket – en samlad svensk språkpolitik* (prop. 2005/06:2) värdet av en parallell användning av svenska, engelska och andra språk inom forskning och forskarutbildning. I syfte att värna svensk terminologi är det viktigt att lärosätena verkar för fylliga sammanfattningar på det svenska språket, vilket också sker på många ställen. Samtidigt lyfter regeringen fram den pågående internationaliseringen av den högre utbildningen och målet om att Sverige skall vara en ledande forskningsnation. Dessa ambitioner gör det motiverat att inom vissa vetenskapliga områden öka användningen av engelska i forskarutbildningen. Utskottet instämmer i regeringens bedömningar om utbildningens internationalisering samt om behovet av **sammanfattningar på svenska**. Utskottet finner det dock inte motiverat att, som motionärerna anför, uppställa särskilda krav på svenska sammanfattningar.

Övriga frågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsyrkandet om en utredning om ett digitalt vetenskapligt bibliotek, motionsyrkandet om att ta bort kravet på full kostnadstäckning samt motionsyrkandet om behovet av helhetssyn gällande lagstiftning som påverkar den biomedicinska forskningen.

Jämför reservation 30 (c).

Motionerna

I motion Ub293 (c) framförs att det bör tillsättas en utredning om möjligheten att starta ett **digitalt vetenskapligt bibliotek**. Motionärerna menar att det finns stora outnyttjade informationsresurser på Internet i form av databaser och elektroniska tidskrifter. Sveriges position som ledande kunskapsnation skulle därför kunna stärkas genom ett nationellt digitalt vetenskapligt bibliotek med fri tillgång för alla svenskar. Sverige skulle enligt motionen kunna bli bäst på att nyttiggöra den kunskap som finns tillgänglig, men som i dag inte utnyttjas i full utsträckning.

I motion Sk345 (m) yrkande 2 anfördes att de s.k. overheadkostnaderna på anslag från **externa forskningsfinansiärer** bör tas bort. Motionären menar att de forskningsmedel som kommer från statligt håll är otillräckliga. Därför är det angeläget att ta bort kravet på full kostnadstäckning så att alla donationer från externa finansiärer kan komma forskningen till nytta utan statlig inblandning.

Behovet av en helhetssyn vad gäller lagstiftning som påverkar **biomedicinsk forskning** anfördes i motion Ub276 (kd). Motionären påpekar att det bl.a. diskuterats nya regler för när försöksdjur skall få användas, att genetiskt modifierade djur inte skall få användas om modifikationen innebär ett

lidande samt att beslut i djurförsöksetiska nämnder skall kunna överklagas. Motionären är kritisk till dessa förslag då en alltför strikt djurskyddslag riskerar såväl människoliv som att svensk spetsforskning flyttar utomlands.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena.

Vad gäller ett **digitalt vetenskapligt bibliotek** presenterade regeringen i forskningspropositionen (2004/05:80) sin syn på verksamheten vid Kungl. biblioteket (KB). En utgångspunkt för regeringens bedömning var utredningen *KB – ett nav i kunskapssamhället* (SOU 2003:12) som bl.a. innehöll förslag om att inrätta ett nationellt nätbibliotek. Regeringen påpekade att KB sedan en längre tid arbetat aktivt med biblioteksstöd för flexibelt lärande. Exempel på webbaserade distanstjänster är tillgång till e-publikationer, bibliotekskataloger, självstudiekurser och digitalt kursmaterial. Till sammans med Myndigheten för Sveriges nätuniversitet och vissa lärosäten inrättades en s.k. jourhavande bibliotekarie för att hjälpa studenter under kvällstid och helger. Från och med 1 januari 2005 blev tjänsten permanent vid KB och ett samarbete inleddes med folkbibliotekens motsvarighet. Utskottet menar att nämnda aktiviteter är viktiga för att utveckla och samordna nätbaserade bibliotekstjänster.

Utskottet är av uppfattningen att principen om full kostnadstäckning är nödvändig för **externa forskningsfinansiärer** för att inte universitetens och högskolornas egna resurser skall urholkas. De statliga medel som anvisas till lärosätena skall inte användas för att subventionera externfinansierad forskning utan för verksamhet enligt lärosätenas egna beslut.

Angående en helhetssyn rörande den lagstiftning som påverkar **biomedicinsk forskning** erinrar utskottet om att riksdagen nyligen beslutat i enlighet med proposition 2004/05:177 *Etisk prövning av djurförsök m.m.* (bet. 2005/06:MJU5, rskr. 2005/06:31). De ändringar i djurskyddslagen (1988:534) som beslutet innebär syftar till att begränsa användningen av försöksdjur till vad som är absolut nödvändigt. I propositionen aviserar regeringen nya utredningsuppdrag. Djurskyddsmyndigheten ges dels i uppdrag att utvärdera det befintliga systemet för klassificering av djurs smärta, dels att utreda frågan om det bör införas ett krav på etiskt godkännande av sådan avel med försöksdjur som medför eller riskerar att medföra lidande för djuren. Den tredje utredningen gäller instansordningen för ärenden om etisk prövning av djurförsök. Angående det första utredningsuppdraget anser miljö- och jordbruksutskottet (bet. 2005/06:MJU5) att det är värdefullt att varje nytt system utvärderas en tid efter dess införande. Miljö- och jordbruksutskottet har inte heller några invändningar mot uppdraget rörande avel med försöksdjur, men man anser samtidigt att det finns ett behov av en löpande och öppen dialog med forskarsamhället om forskningens förutsättningar, och man förutsätter att regeringen drar försorg om en

sådan dialog. Rörande det tredje uppdraget menar miljö- och jordbruksutskottet att det inte finns anledning att föregripa den kommande utredningens arbete.

Utbildningsutskottet instämmer i de bedömningar som gjorts av miljö- och jordbruksutskottet och menar att dessa ger uttryck för en helhetssyn när det gäller att samtidigt beakta behovet av djurskydd och förutsättningarna för svensk medicinsk forskning.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Forskningspolitikens inriktning, punkt 1 (m, fp, kd, c)

av Ulf Nilsson (fp), Margareta Pålsson (m), Ana Maria Narti (fp), Peter Danielsson (m), Tomas Högström (m), Torsten Lindström (kd) och Håkan Larsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om forskningspolitikens inriktning. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ub346 yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser att målsättningen för svensk forskningspolitik skall vara att skapa förutsättningar för forskningsmiljöer i världsklass, att garantera forskningens frihet samt att bidra till utveckling och behållande av starka och självständiga forskningsinstitutioner. Målsättningen skall också vara att fokusera på grundforskning, forskarutbildning och postdoktoral verksamhet samt att göra extra satsningar på de mest framstående forskarna. Staten skall ta ansvar för forskning och utveckling av omedelbar betydelse för den egna verksamheten. Internationellt forskningssamarbete skall uppmuntras och ges goda villkor.

2. Forskningspolitikens beslutsunderlag, punkt 2 (m, fp, kd, c)

av Ulf Nilsson (fp), Margareta Pålsson (m), Ana Maria Narti (fp), Peter Danielsson (m), Tomas Högström (m), Torsten Lindström (kd) och Håkan Larsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om forskningspolitikens beslutsunderlag. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ub346 yrkande 2.

Ställningstagande

Det behövs ett bättre beslutsunderlag för svensk forskningspolitik, bl.a. om hur statliga resurser till forskning fördelas mellan direkta anslag till lärosätena å ena sidan och anslagen till forskningsråden och Vinnova å andra sidan.

3. Forskningens frihet, punkt 3 (m, fp, kd, c)

av Ulf Nilsson (fp), Margareta Pålsson (m), Ana Maria Narti (fp), Peter Danielsson (m), Tomas Högström (m), Torsten Lindström (kd) och Håkan Larsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om forskningens frihet. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ub346 yrkande 3.

Ställningstagande

För att öka forskningens frihet behöver forskningsrådets och forskningsstiftelsernas självständighet säkras. Styrelseledamöter skall därför inte utses av regeringen utan av vetenskapssamhället. Även regeringens direkta inflytande över högskolestyrelserna skall upphävas. Ordföranden och ledamöterna skall utses av lärosätena själva.

4. Utvärdering av organisationen för forskningsfinansiering, punkt 4 (m, fp, kd, c)

av Ulf Nilsson (fp), Margareta Pålsson (m), Ana Maria Narti (fp), Peter Danielsson (m), Tomas Högström (m), Torsten Lindström (kd) och Håkan Larsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om utvärdering av organisationen för forskningsfinansiering. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ub346 yrkande 7 och avslår motion 2005/06:Ub490 yrkande 5.

Ställningstagande

Det behövs en oberoende utvärdering av den statliga organisationen för forskningsfinansiering. Utvärderingen skall bl.a. klarlägga i vilken grad organisationen bidragit till att stärka svensk forskning och utveckling.

5. Utvärdering av organisationen för forskningsfinansiering, punkt 4 (v, mp)

av Britt-Marie Danestig (v) och Mikaela Valtersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om utvärdering av organisationen för forskningsfinansiering. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ub490 yrkande 5 och avslår motion 2005/06:Ub346 yrkande 7.

Ställningstagande

Den utredning som aviserades i den forskningspolitiska propositionen (2004/05:80) rörande organisationen för forskningsfinansiering bör tillsättas omgående. I en delrapport bör utredningen lämna förslag om finansieringen av utbildningsvetenskaplig forskning och hur den i framtiden bör organiseras. I uppdraget skall ingå att kartlägga hur omfördelningen av medel inom lärosätena till utbildningsvetenskap har fungerat.

6. Forskningssamarbetet inom EU, punkt 5 (m, fp, kd, c)

av Ulf Nilsson (fp), Margareta Pålsson (m), Ana Maria Narti (fp), Peter Danielsson (m), Tomas Högström (m), Torsten Lindström (kd) och Håkan Larsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om forskningssamarbetet inom EU. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ub346 yrkande 14 och avslår motionerna 2005/06:Ub211 och 2005/06:Ub364 yrkandena 1 och 3.

Ställningstagande

Vi menar att forskningssamarbetet inom EU bör utvecklas genom att ett eller flera forskningsråd inrättas. Sverige bör också driva frågan om att minska byråkratiseringen inom EU:s forskningsfinansiering. EU:s prioritering bör vara att satsa på grundforskning och på flernationella projekt som är för stora för enskilda länder att genomföra.

7. Fristående forskarnämnder för den europeiska forskningen, punkt 6 (m)

av Margareta Pålsson (m), Peter Danielsson (m) och Tomas Högström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om fristående forskarnämnder för den europeiska forskningen. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:U290 yrkande 11.

Ställningstagande

De europeiska universiteten bör ges en friare ställning och ett större oberoende från statsmakterna. EU:s forskningsprojekt bör därför kanaliseras av fristående forskarnämnder till avancerad forskning vid europeiska universitet.

8. Excellenskrav för europeisk forskning, punkt 7 (m, fp)

av Ulf Nilsson (fp), Margareta Pålsson (m), Ana Maria Narti (fp), Peter Danielsson (m) och Tomas Högström (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om excellenskrav för europeisk forskning. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:U290 yrkande 12.

Ställningstagande

Den gemensamma forskningspolitiken skall syfta till att Europa har universitet som är världsledande. Därför är det viktigt att forskningsmedlen fördelas med utgångspunkt i vetenskaplig excellens.

9. Inriktningen på EU:s forskningsprojekt, punkt 8 (m)

av Margareta Pålsson (m), Peter Danielsson (m) och Tomas Högstrom (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om inriktningen på EU:s forskningsprojekt. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:U290 yrkande 13 och avslår motion 2005/06:Ub364 yrkande 2.

Ställningstagande

Vi menar att EU:s forskningsstöd skall inriktas på forskning som har betydelse för europeisk konkurrenskraft och som kan ge europeiska universitet en världsledande ställning. Forskningsresultat och möjligheterna att omsätta dem i företag och arbete är avgörande för Europas förmåga att skapa tillväxt och välfärd.

10. Utbildningsvetenskapliga kommittén, punkt 9 (kd)

av Torsten Lindström (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om Utbildningsvetenskapliga kommittén. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ub534 yrkande 13.

Ställningstagande

För att stärka den vetenskapliga förankringen i lärarnas grundutbildning och för att klara behovet av ökad kunskap om lärande skapades 2001 Utbildningsvetenskapliga kommittén under Vetenskapsrådet. Kommitténs uppdrag har varit tidsbegränsat, men bör nu permanentas genom att kommittén ombildas till ett särskilt ämnesråd för utbildningsvetenskap.

11. Utbildningsvetenskaplig forskning, punkt 10 (v)

av Britt-Marie Danestig (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om utbildningsvetenskaplig forskning. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ub490 yrkande 4.

Ställningstagande

Utbildningsvetenskapliga kommittén inom Vetenskapsrådet skall inte vara ensamt ansvarig för finansieringen av all forskning som handlar om utbildning. Även ämnesråden inom Vetenskapsrådet samt andra forskningsråd måste ta ansvar för stöd till forskning om utbildning inom sina respektive ansvarsområden.

12. Forskning om engelska som undervisningsspråk, punkt 12 (c)

av Håkan Larsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om forskning om engelska som undervisningsspråk. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Kr4 yrkande 5.

Ställningstagande

Vissa grundskolor har övergått till engelska som undervisningsspråk. Vad detta leder till finns det bristfällig kunskap om och forskning på området behöver därför initieras.

13. Forskning om kultur och hälsa, punkt 13 (c)

av Håkan Larsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om forskning om kultur och hälsa. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Kr334 yrkande 21.

Ställningstagande

Kultur bidrar till människors livskvalitet och välmående och kan därför utgöra ett komplement till medicinsk behandling. Det är därför angeläget att utveckla forskningen om kulturens betydelse för hälsa.

14. Forskning för global utveckling och rättvisa, punkt 14 (v)

av Britt-Marie Danestig (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om forskning för global utveckling och rättvisa. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:U288 yrkandena 3–5.

Ställningstagande

Forskning för global utveckling och rättvisa bör få en fast organisatorisk association till Vetenskapsrådet. Detta skulle stimulera och legitimera forskningsområdet och bidra till att fler lärosäten inrättade tjänster med inriktning mot forskningsfältet. Tidigare har Vetenskapsrådet behandlat tvärgående frågor genom att skapa särskilda kommittéer, och en liknande lösning är lämplig även för forskning om global utveckling och rättvisa. Det bör därför tillsättas en utredning som skall lämna förslag om hur denna verksamhet kan konstrueras och finansieras.

15. Forskning om villkor för funktionshindrade, punkt 15 (mp)

av Mikaela Valtersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om forskning om villkor för funktionshindrade. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:So364 yrkande 23.

Ställningstagande

Forskning om livsvillkor för människor med funktionshinder skall ha hög prioritet. Det är även viktigt att initiera etiska diskussioner om de möjligheter som öppnar sig när kunskapen om människans biologiska grunder ökar snabbt.

16. Vissa forskningsområden, punkt 16 – motiveringen (m, fp, kd, c)

av Ulf Nilsson (fp), Margareta Pålsson (m), Ana Maria Narti (fp), Peter Danielsson (m), Tomas Högström (m), Torsten Lindström (kd) och Håkan Larsson (c).

Ställningstagande

I Moderaternas, Folkpartiets, Kristdemokraternas och Centerpartiets senaste budgetmotion satsar Allians för Sverige totalt 3,1 miljarder kronor varav 1 421 miljoner kronor avser lärosätenas egna resurser för forskning och forskarutbildning. Det är 900 miljoner kronor mer än regeringen satsar.

Statsmakterna fattar vad gäller resurserna till grundforskning endast övergripande beslut om fördelningen av de statliga forskningsmedlen. Den närmare fördelningen av de statliga forskningsresurserna ankommer på forskningsfinansierade myndigheter och på universitet och högskolor.

17. Fler doktorandtjänster, punkt 17 (m, fp, kd, c)

av Ulf Nilsson (fp), Margareta Pålsson (m), Ana Maria Narti (fp), Peter Danielsson (m), Tomas Högström (m), Torsten Lindström (kd) och Håkan Larsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om fler doktorandtjänster. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06:Ub346 yrkande 12 och 2005/06:Ub427 yrkande 16 och avslår motion 2005/06:Ub367.

Ställningstagande

Det bör inrättas betydligt fler doktorandtjänster vid svenska lärosäten med en ekonomi och trygghet som är jämförbar med de normer som gäller i det omgivande samhället. Den blygsamma uppräkningslista som riksdagsmajoriteten beslutat om möjliggör inte detta. En hög andel av doktoranderna måste nu försörja sig via stipendier och utbildningsbidrag med de stora brister i den sociala tryggheten som detta innebär.

18. Fler doktorandtjänster, punkt 17 (mp)

av Mikaela Valtersson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om fler doktorandtjänster. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ub367 och avslår motionerna 2005/06:Ub346 yrkande 12 och 2005/06:Ub427 yrkande 16.

Ställningstagande

Många studenter som antagits till forskarutbildning står utanför de sociala trygghetssystemen. Det behövs en därför utredning om hur regelverket i högskoleförordningen kan ändras så att forskarstuderande alltid erbjuds anställning som doktorand. Utredningen bör undersöka konsekvenser och kostnader för att införa denna ordning.

19. Forskarstudenters anställningsvillkor, punkt 18 (kd)

av Torsten Lindström (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om forskarstudenters anställningsvillkor. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ub588 yrkande 13 och avslår motion 2005/06:Ub427 yrkande 17.

Ställningstagande

Alltför många doktorander lever på utbildningsbidrag, stipendier eller till och med studiemedel. Vi menar att utbildningsbidrag på sikt måste ersättas av fast anställning och att stipendier skall mönstras ut som studiefinansieringsform. Även problemet med skuggdoktorander kräver åtgärder.

20. Kvinnliga forskarstuderande, punkt 19 (kd)

av Torsten Lindström (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om kvinnliga forskarstuderande. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:A370 yrkande 24.

Ställningstagande

Kvinnor som söker sig till forskarutbildningen blir i vissa fall tillfrågade om de planerar att skaffa barn, och många kvinnliga doktorander betraktar det som uteslutet att bli gravida under sin studietid. Regeringen behöver därför verka för valmöjligheten för kvinnliga forskarstuderande att bilda familj och skaffa barn under studietiden.

21. Doktorandstipendier som finansieringsform, punkt 20 (v)

av Britt-Marie Danestig (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om doktorandstipendier som finansieringsform. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ub382 yrkande 4.

Ställningstagande

Doktorander som finansierar sina studier med stipendier har inte rätt till inkomstrelaterad ersättning vid sjukdom, föräldraledighet eller arbetslöshet, och stipendierna är inte heller pensionsgrundande. Stipendier är därför inte en acceptabel finansieringsform för forskarstuderande.

22. Skuggdoktorander, punkt 21 (v)

av Britt-Marie Danestig (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om skuggdoktorander. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ub382 yrkande 5.

Ställningstagande

Kunskapen om fenomenet skuggdoktorander behöver öka. Varje lärosäte med rätt att bedriva forskarutbildning bör därför få i uppdrag att ta fram statistik över hur många skuggdoktorander som finns, vilka förhållanden de har samt redovisa vilka åtgärder som lärosätet planerar för att komma till rätta med problemet.

23. Forskarstuderandes inflytande, punkt 22 (c)

av Håkan Larsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om forskarstuderandes inflytande. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ub592 yrkande 4.

Ställningstagande

Forskarstuderande har en situation som varken är jämförbar med grundutbildningsstudentens eller de av högskolan anställda lärarna och forskarna. Därför är det viktigt att även forskarstuderandes representation i olika organ inom högskolan garanteras. Regeringen bör därför göra en översyn av hur detta inflytande säkerställs.

24. Forskningsetikens utgångspunkter, punkt 24 (kd)

av Torsten Lindström (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om forskningsetikens utgångspunkter. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ub589 yrkande 6.

Ställningstagande

Vi menar att forskning måste ske inom etiska ramar där människans unika värde och värdighet står i centrum. Vetenskap och forskning får inte underminera människovärdet, inte vara diskriminerande och inte begränsa människors frihet eller kränka människors integritet.

25. Instans för granskning av forskningsfusk, punkt 25 (kd)

av Torsten Lindström (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om instans för granskning av forskningsfusk. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ub589 yrkande 7.

Ställningstagande

Den nuvarande ordningen att vetenskaplig oredlighet skall utredas av arbetsgivaren fungerar inte på ett tillfredsställande sätt. Det bör därför inrättas en fristående instans för granskning av forskningsfusk.

26. Regionala nämnder för etikprövning, punkt 26 (kd)

av Torsten Lindström (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 26 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om regionala nämnder för etikprövning. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ub589 yrkande 8.

Ställningstagande

De nya regionala etikprövningsnämnderna bidrar till att öka medvetenheten om forskningsetiska ställningstaganden. Nämndernas arbete bör därför utvärderas under 2006 för att säkerställa och utveckla en god forskningsetik.

27. Kommersialisering av forskning, punkt 27 (m, fp, kd, c)

av Ulf Nilsson (fp), Margareta Pålsson (m), Ana Maria Narti (fp), Peter Danielsson (m), Tomas Högström (m), Torsten Lindström (kd) och Håkan Larsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 27 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om kommersialisering av forskning. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:T1 yrkande 3.

Ställningstagande

Kommersialiseringen av forskningsresultat måste stimuleras. Ett belönings-system bör införas där forskaren erbjuds royaltier, delägarskap eller optioner i företag. Lärosäten som frambringar framgångsrika företag skall få högre forskningsanslag samt andelar av vinsten.

28. Lärarundantaget, punkt 28 (kd)

av Torsten Lindström (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 28 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om lärarundantaget. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ub589 yrkande 3.

Ställningstagande

Det s.k. lärarundantaget bör slopas, det är inte rimligt att forskarna både skall producera vetenskap av högsta kvalitet och samtidigt vara entreprenörer. Genom att överföra ansvaret för kommersialisering till högskolan kan nyttan av svensk forskning öka.

29. Sammanfattningar på svenska av avhandlingar, punkt 29 (fp, c)

av Ulf Nilsson (fp), Ana Maria Narti (fp) och Håkan Larsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 29 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om sammanfattningar på svenska av avhandlingar. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06:Kr4 yrkande 4 och 2005/06:Kr8 yrkande 9 och avslår motion 2005/06:Kr8 yrkande 10.

Ställningstagande

Det är angeläget att forskarstudenter behärskar svensk terminologi, inte minst i kommunikationen med det omgivande samhället. Sammanfattningar av avhandlingar vid universitet och högskolor skall därför skrivas på svenska.

30. Digitalt vetenskapligt bibliotek, punkt 30 (c)

av Håkan Larsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 30 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om digitalt vetenskapligt bibliotek. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:Ub293.

Ställningstagande

Sveriges position som ledande kunskapsnation skulle stärkas genom att inrätta ett nationellt digitalt vetenskapligt bibliotek med fri tillgång för alla svenskar. Sverige skulle kunna bli bäst på att nyttiggöra den kunskap som i dag finns tillgänglig, men som inte utnyttjas i full utsträckning. Det bör därför tillsättas en utredning om möjligheten att bygga upp ett digitalt vetenskapligt bibliotek.

Särskilda yttranden

1. Utbildningsvetenskaplig forskning, punkt 10 (m)

Margareta Pålsson (m), Peter Danielsson (m) och Tomas Högström (m) anför:

Moderaterna anser att den utbildningsvetenskapliga forskningen och dess koppling till lärare och skolans verksamhet måste stärkas. Skolans utveckling behöver i högre grad vara baserad på forskning och beprövad erfarenhet. Lärare skall inte behöva vara hänvisade till enbart sin egen erfarenhet. Det kräver satsningar på skolnära forskning och utvärdering men också på att sprida kunskap om de för skolan relevanta forskningsresultaten. Skolor måste i större utsträckning lära av framgångsrika exempel.

Därför har Moderaterna föreslagit att ett institut för skolnära forskning inrättas och avsätter för detta syfte drygt 900 miljoner kronor under 2006–2008. På så sätt vill vi stärka den skolnära forskningen, etablera en koppling mellan skolan, lärarprofessionen och skolforskningen samt bygga upp skolans kunskapsbas. Institutet ersätter Myndigheten för skolutveckling.

2. Kvinnliga forskarstuderande, punkt 19 (fp)

Ulf Nilsson (fp) och Ana Maria Narti (fp) anför:

Folkpartiet anser det viktigt att människor kan kombinera en forskarkarriär med föräldraskap. Unga forskare startar sin karriär under samma period i livet som man bildar familj. Efter en tid som föräldraledig kan det ta tid att komma in i forskningsarbetet. Det borde därför vara rimligt att få förlängd tid för doktorandstudier eller för sin meriteringstjänst efter föräldraledighet. Folkpartiet hoppas att regeringen visar initiativ och återkommer med förslag till nödvändiga förändringar i högskoleförordningen för att garantera viss förlängning av doktorandtiden och tiden för meritering vid föräldraledighet. Vi följer frågan och återkommer i andra sammanhang med förslag.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner väckta med anledning av prop. 2005/06:2

2005/06:Kr4 av Birgitta Sellén m.fl. (c):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att sammanfattningar av uppsatser och avhandlingar vid universitet och högskolor bör skrivas på svenska.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det finns behov av forskning om vad den successiva övergången till enbart engelska i undervisningen innebär.

2005/06:Kr8 av Lennart Kollmats m.fl. (fp):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att avhandlingar på andra språk än svenska skall innehålla sammanfattningar på svenska och referat på svenska och engelska.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om populärvetenskapliga sammanfattningar av doktorsavhandlingar på svenska.

Motion väckt med anledning av prop. 2004/05:175

2005/06:T1 av Sven Bergström m.fl. (c, m, fp, kd):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stimulera ökad kommersialisering av forskningsresultat.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2005

2005/06:Sk345 av Ewa Björling (m):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ta bort ”skatten” (overheadkostnader) på anslag från externa finansörer.

2005/06:U288 av Britt-Marie Danestig m.fl. (v):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inrätta ett nytt ämnesområde, forskning för global utveckling och rättvisa, inom Vetenskapsrådet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillsätta en kommitté under Vetenskapsrådets styrelse för forskning för global utveckling och rättvisa.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillsätta en utredning som skall lämna förslag om anslag till och finansiering av kommittén för forskning för global utveckling och rättvisa inom Vetenskapsrådet.

2005/06:U290 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att unionens forskningsprojekt bör kanaliseras av fristående forskarnämnder till den avancerade forskning som bedrivs vid europeiska universitet.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att vidhålla excellenskravet för europeisk forskning.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inrikta EU:s forskningsprojekt på att ge stöd till den forskning som har betydelse för europeisk konkurrenskraft och som kan ge europeiska universitet en världsledande ställning.

2005/06:Sf250 av Helena Bargholtz m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om forskning om livsvillkoren för lesbiska och bisexuella invandrarkvinnor.

2005/06:So364 av Peter Eriksson m.fl. (mp, -):

23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ge forskning om livsvillkoren för människor med funktionshinder hög prioritet, samt att lyfta diskussionen kring ett etiskt perspektiv på forskningens nya möjligheter.

2005/06:Kr281 av Kent Olsson m.fl. (m):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om idrottsforskningen.

2005/06:Kr334 av Birgitta Sellén m.fl. (c):

21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kopplingen mellan kultur och folkhälsa måste utvecklas inom forskningen.

2005/06:Ub211 av Tobias Krantz (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om principer för EU:s forskningspolitik och unionens förhållande till medlemsstaterna på forskningsområdet.

2005/06:Ub220 av Eva Flyborg och Helena Bargholtz (båda fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ingen forskning om människokroppen, annat än i undantagsfall, får baseras på en population bestående av mindre än 40 % av vardera könet för att få statliga anslag beviljade.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en grupp bör tillsättas med uppdrag att se över de forskningsanslag som ges och att de tillvaratar könsperspektivet.

2005/06:Ub221 av Inger René och Magdalena Andersson (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om forskning när det gäller ungdomar med självskadebeteende.

2005/06:Ub222 av Rigmor Stenmark och Agne Hansson (båda c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att all medicinsk forskning skall genomsyras av ett genusperspektiv.

2005/06:Ub271 av Axel Darvik (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en utredning bör tillsättas för att Sverige skall kunna satsa på ett utvecklat rymdprogram.

2005/06:Ub276 av Yvonne Andersson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en helhetssyn vad gäller konsekvenserna av en förändrad lagstiftning inom biomedicinsk forskning.

2005/06:Ub293 av Birgitta Sellén och Håkan Larsson (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda möjligheten att starta ett digitalt vetenskapligt bibliotek i Sverige, med tillgång för alla.

2005/06:Ub320 av Barbro Feltzing (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utredning för inrättande av ett nationellt forskningsprogram avseende biologiska effekter av elektromagnetiska fält.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utredning om inrättande av en forskarskola för biologiska effekter av elektromagnetiska fält.

2005/06:Ub346 av Ulf Nilsson m.fl. (fp, m, kd, c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om forskningspolitikens inriktning.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett bättre beslutsunderlag för fördelningen av resurserna för forskning.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om forskningens frihet.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en oberoende utvärdering av den nuvarande forskningsfinansieringen.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om doktorandtjänster.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om forskningssamarbetet inom EU.

2005/06:Ub361 av Allan Widman och Marie Wahlgren (båda fp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda möjligheten att tillsätta medel för ett center för professionsforskning.

2005/06:Ub364 av Marie Wahlgren och Christer Nylander (båda fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inom EU arbeta för de beskrivna förändringarna i forskningspolitiken.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ändra inriktningen på EU:s forskningspolitik så att den i större utsträckning satsar på forskningsprojekt som är för stora för enskilda medlemsländer.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inrätta EU-professurer.

2005/06:Ub367 av Mikaela Valtersson (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att utreda hur regelverket i högskoleförordningen kan ändras så att forskarstuderande alltid erbjuds en tidsbegränsad anställning som doktorand.

2005/06:Ub374 av Gudrun Schyman (-):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att bägge könen skall vara norm i medicinsk forskning, medicinsk utbildning och medicinsk teknikutveckling.

2005/06:Ub382 av Britt-Marie Danestig m.fl. (v):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen gör ett tillägg i högskoleförordningen som innebär ett förbud mot stipendier som studiefinansieringsform inom forskarutbildningen.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ge lärosätena i uppdrag att vidta åtgärder för att avskaffa fenomenet med skuggdoktorander.

2005/06:Ub390 av Hillevi Larsson (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att forskning kring kvinnors kroppar, symtom och sjukdomar uppmuntras för att därmed förebygga sämre behandling av kvinnor vid diagnostisering och vård.

2005/06:Ub427 av Ulf Nilsson m.fl. (fp):

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av fler doktorandtjänster.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om möjligheten till utbildningsbidrag vid forskarstudier.

2005/06:Ub433 av Kerstin Engle (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att överväga möjligheten till ett framtida forskningsanslag för utveckling av en fri och oberoende medicinsk forskning om elöverkänslighet och konsekvenserna av ökande mobiltelefonanvändning samt konsekvenserna av de alltmera förekommande masterna.

2005/06:Ub437 av Inger Jarl Beck m.fl. (s):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om forskning kring turism.

2005/06:Ub490 av Britt-Marie Danestig m.fl. (v):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ämnesråden inom Vetenskapsrådet och andra forskningsråd fortsatt skall ta ansvar för stöd till forskning inom sina respektive ansvarsområden med utbildningsvetenskaplig anknytning.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om tidigareläggning och direktiv till den planerade utredningen om myndighetsstrukturen för forskningsfinansiering.

2005/06:Ub534 av Torsten Lindström m.fl. (kd):

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den utbildningsvetenskapliga kommittén inom Vetenskapsrådet blir ett permanent ämnesråd.

2005/06:Ub569 av Sinikka Bohlin m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utveckling av samarbete om forskarutbildning mellan universitet och högskolor.

2005/06:Ub588 av Torsten Lindström m.fl. (kd):

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om forskarstudenters anställningsvillkor.

2005/06:Ub589 av Olle Sandahl m.fl. (kd):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett slopande av lärarundantaget.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att lyfta fram den människosyn som skall vara utgångspunkt för forskningsetiken.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om inrättande av en fristående instans för granskning av forskningsfusk.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utvärdera de regionala nämnderna för etikprövning av forskning.

2005/06:Ub592 av Håkan Larsson m.fl. (c):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att låta göra en översyn av hur forskarstuderandes inflytande säkerställs i olika beslutande organ.

2005/06:T500 av Christer Winbäck m.fl. (fp):

17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stimulera forskning och kompetensutveckling.

2005/06:A370 av Göran Hägglund m.fl. (kd):

24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att verka för valmöjligheten även för kvinnliga forskarstuderande att bilda familj och skaffa barn under studietiden.